

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه کردستان
دانشکده ادبیات و علوم انسانی
گروه زبان و ادبیات عربی

عنوان:

تحلیل شخصیت در سه گانه «حکایة بخّار» حنّا مینه
(حکایة بخّار – الدقل – المرفأ البعید)

پژوهشگر:

مصطفی مجیدی

استاد راهنما:

دکتر هادی رضوان

استاد مشاور:

دکتر حسن سرباز

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته زبان و ادبیات عربی

اسفند ماه ۱۳۹۱

کلیه حقوق مادی و معنوی مترتب بر نتایج مطالعات،

ابتکارات و نوآوری‌های ناشی از تحقیق موضوع

این پایان‌نامه (رساله) متعلق به دانشگاه کردستان است.

تعهد نامه

اینجانب مصطفی مجیدی دانشجوی کارشناسی ارشد رشته زبان و ادبیات عربی دانشگاه کردستان، دانشکده ادبیات و علوم انسانی گروه زبان و ادبیات عربی تعهد می نمایم که محتوای این پایان نامه نتیجه تلاش و تحقیقات خود بوده و از جایی کپی برداری نشده و به پایان رسانیدن آن نتیجه تلاش و مطالعات مستمر اینجانب و راهنمایی و مشاوره اساتید بوده است.

با تقدیم احترام

مصطفی مجیدی

۱۳۹۱/۱۲/۵

دانشگاه کردستان
دانشکده ادبیات و علوم انسانی
گروه زبان و ادبیات عربی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته زبان و ادبیات عربی

عنوان:

تحلیل شخصیت در سه گانه «حکایة بَحَّار» حنّا مینه

(حکایة بَحَّار – الدقل – المرفأ البعید)

پژوهشگر:

مصطفی مجیدی

در تاریخ ۱۳۹۱/۱۲/۵ توسط کمیته تخصصی و هیات داوران زیر مورد بررسی قرار گرفت و با نمره ۱۹/۸۰ و درجه عالی به تصویب رسید.

امضاء	مرتبۀ علمی	نام و نام خانوادگی	هیات داوران
	استادیار	دکتر هادی رضوان	۱- استاد راهنما
	استادیار	دکتر حسن سرباز	۲- استاد مشاور
	استادیار	دکتر سید اسعد شیخ احمدی	۳- استاد داور خارجی
	استادیار	دکتر عبدالله رسول نژاد	۴- استاد داور داخلی

مهر و امضاء معاون آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشکده
دکتر محمد رضا عزیزی پور

مهر و امضاء گروه
دکتر جمیل جعفری

تقدیم به

مادرم

که در زمان بودنش همواره مایه امید و دلگرمی من بود و بارفتش غم دنیا را برایم به جا گذاشت اما، یاد و خاطره اش همیشه و همه جا باعث قوت قلب و ثبات قدم

است.

همسرم

که با حضورش جان تازه ای به من بخشید و تحمل سختی نبودن مادر را برایم آسان تر نمود و در سختی ها و پستی و بلندی های زندگی، شانه به شانه در کنارم بوده است.

تقدیر و شکر

زحمات استادان گرانقدر و دلسوز و صبور

جناب آقای دکتر هادی رضوان استاد راهنما

جناب آقای دکتر حسن سرباز استاد مشاور

راج می‌نم

که خالصانه و دلسوزانه این حقیر را در تهیه این پایان نامه یاری نمودند و با سه صدر خود، نواقص و

کاستی‌هایم را رفع کرده و از بیچ‌گلی در به سرانجام رسانیدن این پایان نامه دریغ ننمودند.

لازم است که از دیگر استادان محترم و بزرگوار گروه عربی:

جناب دکتر حفصی، جناب دکتر رسول نژاد، جناب دکتر عزیزی پور، جناب دکتر پیشوایی، جناب دکتر نهرات و

جناب دکتر فتحی

و همچنین دیگر بزرگواران خصوصاً آقای الماسی، آقای فرشادی، آقای زارعی و خانم کریمی

که سال‌ها در محضر ایشان کسب فیض نمودم و از دانش و تجربه و مکارم اخلاقی این عزیزان بهره‌بردم و

جایگاه فعلی خود را مرهون زحمات این سروران، هستم

نهایت شکر و قدردانی را داشته باشم.

چکیده:

رمان و رمان نویسی در عصر حاضر پیشرفت چشمگیری داشته است خصوصاً در ادبیات عرب به طوری که توانسته است تا حدودی جای شعر را بگیرد و به عنوان مهم‌ترین شکل ادبی دوره معاصر مطرح شود. «حنّا مینه» نویسنده معروف سوری (۱۹۲۴) که مشهورترین رمان نویس سوریه به شمار می‌آید، کمک زیادی به پیشرفت این نوع ادبی در سوریه و نیز سایر کشورهای عربی کرده است. او به عنوان بارزترین نویسنده‌ای که بیشتر از دیگر نویسندگان عرب به دریا پرداخته است، مطرح است. این نویسنده توانا در آثار خود به واقعیت‌گرایی روی آورده است و سعی نموده است که واقعیات جامعه را در آثار خود منعکس نماید. او مسائل متعددی را در آثار خود خصوصاً سه‌گانه «حکایة بخار» مطرح می‌نماید که بارزترین آن‌ها عدالت‌طلبی و مبارزه در راه آزادی و وطن‌می‌باشد.

شخصیت و شیوه بکارگیری آن به عنوان نقطه قوت این نویسنده در نوشتن داستان‌هایش می‌باشد و با استفاده از شخصیت‌های ساده و قابل‌باور، توانسته است خواننده را به خود جذب نماید و هدف خود را با آوردن این گونه شخصیت‌ها به او القا کند. این شخصیت‌ها الهام گرفته از دنیای پیرامون نویسنده می‌باشند و او با به کار بردن شخصیت‌های ملموس و برگرفته از واقعیت در حقیقت بازتاب دهنده مسائل واقعی جامعه در آثارش است. حنّا مینه شخصیت‌های اصلی و فرعی داستان را به صورت پویا و ایستا و نیز به صورت شخصیت‌همراز، مخالف و یا یاری دهنده شخصیت اصلی به کار برده است. او از شیوه‌های مختلف شخصیت‌پردازی مستقیم و غیر مستقیم استفاده کرده است و نیز از نام، گفت‌وگو، قیافه‌ظاهری و رفتار و اعمال برای هرچه بهتر معرفی کردن شخصیت‌های داستانش بهره برده است تا خواننده شناخت بهتری از شخصیت‌ها به دست آورد.

کلید واژه‌ها: حنّا مینه، سه‌گانه، حکایة بخار، الدقل، المرفأ البعید، شخصیت، سعید حزوم

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۱	..... فصل اول: مقدمه و کلیات تحقیق
۱	..... ۱-۱-مقدمه
۲	..... ۲-۱-تعریف مسأله
۳	..... ۳-۱-سوالات تحقیق
۳	..... ۴-۱-اهداف تحقیق
۴	..... ۵-۱-جامعه آماری
۴	..... ۶-۱-کاربرد پژوهش
۴	..... ۷-۱-روش تحقیق
۴	..... ۸-۱-پیشینه تحقیق
۸	..... فصل دوم: تعاریف
۸	..... ۱-۲-عناصر داستان
۸	..... ۱-۱-۲-پیرنگ
۱۰	..... ۱-۱-۱-۲-انواع پیرنگ
۱۰	..... ۱-۱-۱-۱-۲-پیرنگ باز
۱۰	..... ۲-۱-۱-۱-۲-پیرنگ بسته
۱۰	..... ۲-۱-۱-۲-ارکان پیرنگ
۱۰	..... ۱-۲-۱-۱-۲-آغاز داستان
۱۱	..... ۲-۲-۱-۱-۲-گره افکنی
۱۱	..... ۳-۲-۱-۱-۲-کشمکش
۱۱	..... ۴-۲-۱-۱-۲-هول و ولا
۱۱	..... ۵-۲-۱-۱-۲-بحران
۱۲	..... ۶-۲-۱-۱-۲-نقطه اوج یا بزنگاه
۱۲	..... ۷-۲-۱-۲-گره گشایی
۱۲	..... ۳-۱-۲-شخصیت

۱۴	..... ۱-۳-۱-۲-انواع شخصیت
۱۴	..... ۱-۱-۳-۱-۲-شخصیت اصلی
۱۴	..... ۲-۱-۳-۱-۲-شخصیت فرعی
۱۴	..... ۳-۱-۳-۱-۲-شخصیت ایستا
۱۵	..... ۴-۱-۳-۱-۲-شخصیت پویا
۱۶	..... ۵-۱-۳-۱-۲-شخصیت نوعی
۱۶	..... ۶-۱-۳-۱-۲-شخصیت مخالف
۱۶	..... ۷-۱-۳-۱-۲-شخصیت همراز
۱۶	..... ۲-۳-۱-۲-شخصیت پردازی
۱۷	..... ۱-۲-۳-۱-۲-شیوه‌های شخصیت پردازی
۱۷	..... ۱-۱-۲-۳-۱-۲-شخصیت پردازی مستقیم
۱۷	..... ۲-۱-۲-۳-۱-۲-شخصیت پردازی غیر مستقیم
۱۸	..... ۱-۲-۱-۲-۳-۱-۲-شخصیت پردازی از طریق رفتار و اعمال
۱۹	..... ۲-۲-۱-۲-۳-۱-۲-شخصیت پردازی از طریق گفت و گو
۲۰	..... ۳-۲-۱-۲-۳-۱-۲-شخصیت پردازی از طریق نام
۲۰	..... ۴-۲-۱-۲-۳-۱-۲-شخصیت پردازی از طریق قیافه ظاهری
۲۱	..... ۵-۲-۱-۲-۳-۱-۲-شخصیت پردازی از طریق توصیف
۲۲	..... ۶-۲-۱-۲-۳-۱-۲-شخصیت پردازی از طریق شیوه جریان سیال ذهن
۲۲	..... ۴-۱-۲-زاویه دید
۲۳	..... ۱-۴-۱-۲-زاویه دید درونی
۲۳	..... ۲-۴-۱-۲-زاویه دید بیرونی یا سوم شخص یا دانای کل
۲۴	..... ۳-۴-۱-۲-زاویه دید دانای کل محدود
۲۴	..... ۴-۴-۱-۲-زاویه دید نمایشی
۲۴	..... ۵-۱-۲-گفت و گو
۲۶	..... ۱-۵-۱-۲-گفت و گوی بیرونی
۲۶	..... ۲-۵-۱-۲-گفت و گوی درونی
۲۶	..... ۱-۲-۵-۱-۲-تک گویی درونی

۲۷	..... تک گویی نمایشی ۲-۲-۵-۱-۲
۲۷	..... حدیث نفس یا خودگویی ۳-۲-۵-۱-۲
۲۸	..... صحنه (زمان و مکان) ۶-۱-۲
۲۸	..... وظایف صحنه ۱-۶-۱-۲
۲۹	..... شیوه‌های صحنه پردازی ۲-۶-۱-۲
۲۹	..... درون مایه یا مضمون ۷-۱-۲
۳۰	..... حادثه ۸-۱-۲
۳۱	..... زندگی‌نامه حنا مینه ۲-۲
۳۴	..... ادبیات حنا مینه ۳-۲
۳۵	..... جوایز ۴-۲
۳۵	..... آثار حنا مینه ۵-۲
۳۷	..... وصیت‌نامه حنا مینه ۶-۲
۳۹	فصل سوم: تحلیل شخصیت در سه گانه «حکایة بخار» .....
۳۹	..... معرفی سه گانه «حکایة بخار» ۱-۳
۴۱	..... خلاصه سه گانه «حکایة بخار» ۲-۳
۴۱	..... حکایة بخار ۱-۲-۳
۴۵	..... الدقل ۲-۲-۳
۴۷	..... المرفأ البعید ۳-۲-۳
۴۹	..... شخصیت و شخصیت پردازی در سه گانه «حکایة بخار» ۳-۳
۵۰	..... انواع شخصیت‌ها در سه گانه «حکایة بخار» ۱-۳-۳
۵۱	..... شخصیت اصلی ۱-۱-۳-۳
۶۳	..... شخصیت‌های فرعی ۲-۱-۳-۳
۶۴	..... صالح حزوم ۱-۲-۱-۳-۳
۶۷	..... شخصیت زن در سه گانه ۲-۲-۱-۳-۳
۶۹	..... همسر ۱-۲-۲-۱-۳-۳
۷۰	..... مادر ۲-۲-۲-۱-۳-۳
۷۱	..... معشوقه ۳-۲-۲-۱-۳-۳

صفحه	عنوان
۷۴	..... ۳-۳-۱-۲-۳-قاسم
۷۷	..... ۳-۳-۱-۲-۲-۴-دریانورد پیر
۸۰	..... ۳-۳-۱-۲-۲-۵-سید
۸۲	..... ۳-۳-۱-۲-۲-۶-ولید ناهض
۸۴	..... ۳-۴-۳-شيوه‌های شخصیت پردازی در سه گانه «حکایة بخار»
۸۵	..... ۳-۴-۱-شخصیت پردازی مستقیم
۸۶	..... ۳-۴-۲-شخصیت پردازی غیر مستقیم
۸۷	..... ۳-۴-۲-۱-شخصیت پردازی از طریق نام
۹۱	..... ۳-۴-۲-۲-شخصیت پردازی از طریق گفت و گو
۹۶	..... ۳-۴-۲-۳-شخصیت پردازی از طریق قیافه ظاهری
۹۸	..... ۳-۴-۲-۴-شخصیت پردازی از طریق رفتار و اعمال
۱۰۱	..... فصل چهارم: نتیجه گیری
۱۰۴	..... پیوست
۱۰۷	..... خلاصه عربی
۱۱۳	..... فهرست منابع
۱۱۸	..... چکیده انگلیسی

فصل اول:

مقدمه و کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه

حنا مینه یکی از نویسندگان نامی در عرصه رمان نویسی به شمار می آید که دارای رمان‌های متعددی می‌باشد و هیچ رمان نویس سوری وجود ندارد که از نظر تعداد و نیز شهرت آثارش به جایگاهی که حنا مینه دارد، برسد. نجیب محفوظ نویسنده معروف مصری و برنده جایزه نوبل ادبی، حنا مینه را به خاطر آثارش شایسته دریافت نوبل ادبی می‌داند و امیدوار است که او دومین رمان نویس عرب باشد که به این مهم دست می‌یابد (فریجات، ۲۰۰۰: ۱۹). از او پیش از چهل اثر منتشر شده است و بیشتر از سی اثر آن رمان می‌باشد که از رمان «المصاییح الزرق» در سال ۱۹۵۴ آغاز و به رمان «امرأة تجهل إنها امرأة» در سال ۲۰۰۹ ختم می‌شود. از مهم‌ترین آثار این نویسنده می‌توان به «المصاییح الزرق»، «الشراع و العاصفة»، «الثلج يأتي من النافذة»، «الیاطر» و سه‌گانه «حکایة بحار» اشاره کرد.

در بیشتر رمان‌های حنا مینه، «دریا مصدر الهام او می‌باشد تا آنجا که بیشتر آثارش با آب امواج متلاطم دریا خیس شده است» (مینه، ۲۰۰۴: ۲۱) و او را اولین رمان نویس در ادبیات معاصر عرب به حساب می‌آورند که به آثار مرتبط با دریا پرداخته است. رمان‌های این نویسنده در تنوع و گستردگی موضوع متمایز می‌باشد و «رمان‌هایش دارای یک خصوصیت کلی می‌باشد و آن شجاعت و قهرمانی و مبارزه و پیکار در راه وطن و علیه استعمار و اشرافیت و ظلم و دفاع از فقرا و مظلومان است» (عبیدی، ۲۰۱۱: ۱۳). علاوه بر این، حنا مینه در آثار خود به شکلی دقیق فقر و محرومیت را به تصویر کشیده است. او در رمان‌هایش بخش مهمی از تاریخ معاصر سوریه را به تصویر می‌کشد و شخصیت‌های داستانی‌اش چگونگی مبارزه کارگران و کشاورزان و دریانوردان در برابر اشراف را نشان می‌دهند.

شخصیت‌های موجود در آثار حنا مینه دارای خصوصیات بارزی هستند و آن صداقت و بزرگواری و شجاعت و محبت و دفاع از حق و از جان گذشتگی در راه دیگران و در راه وطن و نفرت از دروغ و تزویر و خیانت است.

«ادبیات حنا مینه در واقع گرایی و تعهد به مسائل طبقات محروم و بیچاره، متمایز است و نیز تمام درگیری‌ها و تغییرات اجتماعی موجود در جامعه را ترسیم می‌کند. او اسلوب رمزی - رومانتیکی را بر دیگر تکنیک‌های موجود در رمان نویسی ترجیح می‌دهد و به نوگرایی روی می‌آورد؛ از این طریق حنا مینه توانست در خلال مکتب واقع گرایی، روش خاص خود را در رمان نویسی ترسیم نماید و روشی جذاب و زیبا و متمایز را داشته باشد. او یک عالم داستانی را بنا می‌نهد که در آن، انسان و شجاعت و مبارزه و تلاشش را به خاطر آزادی و زندگی ارج می‌نهد» (همان: ۱۵).

سه گانه «حکایة بحار» یکی از ارزشمندترین آثار حنا مینه می‌باشد که در آن در مورد مسائل اجتماعی سوریه ما بین جنگ جهانی اول و دوم و مبارزات مردم در برابر استعمار صحبت شده است. این اثر که با قلمی زیبا و شیوا نگاشته شده است قدرت نویسنده را در به تصویر کشیدن حوادث و مسائل واقعی و روزمره مردم را از طریق یک داستان نشان می‌دهد.

این تحقیق از چهار فصل به شرح زیر تشکیل شده است:

فصل اول: کلیات تحقیق که شامل مقدمه، تعریف مسأله، سؤالات تحقیق، اهداف تحقیق، جامعه آماری، کاربرد پژوهش، روش انجام تحقیق و پیشینه تحقیق می‌باشد.

فصل دوم: شامل تعریف عناصر رمان و زندگی‌نامه و ادبیات و جوایز و آثار و وصیت‌نامه حنا مینه و معرفی سه گانه «حکایة بحار» و خلاصه آن می‌باشد.

فصل سوم: شامل تحلیل شخصیت‌ها و شیوه‌های شخصیت پردازی موجود در سه گانه «حکایة بحار» می‌باشد.

فصل چهارم: شامل نتیجه گیری، پیوست، خلاصه عربی و چکیده انگلیسی می‌باشد.

۱-۲- تعریف مسأله

حنا مینه نویسنده مشهور سوریه‌ای است که او را پس از نجیب محفوظ - نویسنده‌ی نامدار مصری و برنده جایزه نوبل ادبی - از پرکارترین رمان نویسان عرب به شمار می‌آورند. او در تأسیس «رابطة الکتاب السورین» و «اتحاد الکتاب العرب» مشارکت داشت. مینه نویسنده‌ی را با نوشتن داستان «طفلة اللبیب» در

سال ۱۹۴۶ آغاز کرد؛ اما اولین رمانش را با نام «المصباح الزرق» در سال ۱۹۵۴ منتشر کرد. نام حنا مینه با دریا ارتباطی تنگاتنگ دارد و او را ادیب بحر می نامند (النصیر، ۱۹۸۶: ۸). حنا مینه دارای سه سه گانه است و در سال ۱۹۸۱ نوشتن اولین سه گانه خود یعنی سه گانه «حکایة بحار» را آغاز نمود.

شخصیت به عنوان یکی از مهمترین عناصر داستان مورد توجه است و حنا مینه به خوبی از آن بهره برده است و به شیوه‌های متفاوتی از آن استفاده کرده است. این نویسنده شیوه‌های مختلف شخصیت پردازی را در سه گانه «حکایة بحار» مورد استفاده قرار داده است؛ از جمله شخصیت پردازی مستقیم و غیر مستقیم، شخصیت پردازی از طریق نام، شخصیت پردازی از طریق رفتار و اعمال، شخصیت پردازی از طریق گفت و گو و شخصیت پردازی از طریق قیافه ظاهری. او همچنین از انواع شخصیت در سه گانه خود بهره برده است. نویسنده شخصیت اصلی خود را که فرزند یک دریانورد معروف است معرفی می کند و از او به گونه‌ای بهره می برد تا به اهداف خود برسد و در طی سه رمان و با اتفاقات پیش آمده برای این شخصیت، سرانجام در پایان قسمت سوم با آنچه که در ابتدای داستان بوده است متفاوت می شود. وجود شخصیت‌های مختلف و نیز شیوه‌های مختلف شخصیت پردازی و همچنین حوادث گوناگونی که شخصیت‌های این سه گانه با آن مواجه می شوند، لزوم پرداختن به چنین پژوهشی را سبب می شود و در این پژوهش سعی می شود تا انواع شخصیت‌ها و شیوه‌های شخصیت پردازی مورد بررسی قرار گیرد.

۳-۱ - سوالات تحقیق

۱. شخصیت‌های موجود در سه گانه «حکایة بحار» حنا مینه تا چه اندازه با واقعیت‌های جامعه مطابقت دارند؟
۲. سیر تحول شخصیتی شخصیت اصلی در سه داستان چگونه است؟
۳. نویسنده برای بهره گیری از اهداف خود چگونه از شخصیت‌های موجود در سه رمان بهره گرفته است؟

۴-۱ - اهداف تحقیق

هدف کلی:

تحلیل شخصیت در سه گانه «حکایة بحار» حنا مینه

اهداف جزئی:

۱. میزان مطابقت شخصیت‌های موجود در سه گانه «حکایة بحار» با واقعیت‌های جامعه.

۲. بررسی شخصیت اصلی داستان و تحولات بوجود آمده در او از قسمت اول تا پایان رمان سوم.

۳. بررسی چگونگی استفاده نویسنده از شخصیت‌های موجود در سه رمان برای رسیدن به اهداف خود.

۱-۵- جامعه آماری

۱. رمان "حکایة بحار"

۲. رمان "الدقل"

۳. رمان "المرفأ البعید"

۱-۶- کاربرد پژوهش

معرفی شیوه نوین داستان نویسی معاصر و به طور اخص آشنایی با سه گانه «حکایة بحار» حنا مینه

۱-۷- روش تحقیق

روش تحقیق در این پایان‌نامه تحلیل شخصیت از دیدگاه عبدالملک مرتاض است و شیوه گردآوری اطلاعات کتابخانه‌ای با ابزار فیش برداری می‌باشد.

۱-۸- پیشینه تحقیق

حنا مینه به عنوان یکی از پرکارترین نویسندگان عرب مطرح است که نزدیک به چهل اثر را به رشته تحریر در آورده است. با این توصیفات در مورد این نویسنده کتاب‌هایی تألیف شده و مقالاتی چاپ و منتشر شده است که بیشتر آنها در کشورهای عربی صورت گرفته است. چنین به نظر می‌رسد که در کشورمان در مورد این نویسنده مطرح تحقیقی مدون صورت نگرفته و در بررسی‌های انجام شده تنها در فصلنامه فرهنگی آشنایی با سوریه مقالاتی در مورد او و جایگاه و شخصیت زن در آثارش نگاشته شده است. بیشتر آثار مینه به چندین زبان زنده دنیا ترجمه شده است همچنین بعضی از آنها به فارسی نیز ترجمه شده است از جمله رمان «الرحیل عند الغروب» که با نام «کابوس کوچ» به وسیله آقای یوسف عزیز بنی طرف به فارسی ترجمه شده است.

در کشورهای عربی در مورد حنا مینه تألیفاتی وجود دارد که عبارتند از:

«عالم حنا مينة الروائي» (۱۹۷۶) نوشته دو نویسنده عرب، محمد کامل الخطیب و عبدالرزاق عید که در آن نویسندگان به تحلیل و بررسی آثار حنا مینه از منظر نقد خارجی و تاریخی و اجتماعی و نیز تأثیر عوامل خارجی در شکل گیری فن رمان نویسی او می پردازند.

«الرجولة و الايديولوجية في الرواية العربية» (۱۹۸۳) نوشته جورج طرايشی است که در آن به تحلیل روان شناختی در مورد شخصیت های موجود در رمان های بعضی از نویسندگان عرب از جمله حنا مینه می پردازد و آثار او را مورد نقد روانشناسی قرار می دهد و آن ها را از این منظر تقسیم بندی کرده و شخصیت اصلی هر کدام از رمان های مطرح حنا مینه را مورد تحلیل روانشناسی قرار می دهد. همچنین طرايشی در کتابی دیگر با نام «الروائي و بطله: مقاربة اللاشعور في الرواية العربية» (۱۹۹۵) در بخش مهمی با عنوان «بحار حنا مينة أو التماهي المستحيل مع الاب» به بررسی رمان های حنا مینه می پردازد و آن ها را به دو دسته تقسیم می کند: تخیلی و سیره شخصی نویسنده.

«الرؤية الايديولوجية و الموروث الديني في ادب حنا مينة» (۱۹۹۱) اثر مراد کاسوچه که در آن نویسنده با دیدگاهی نقد گرایانه به رمان های حنا مینه می پردازد و محتوای تمام رمان هایش را تا زمان نوشته شدن این کتاب مورد تحلیل قرار می دهد و به مضمون های فکری موجود در این رمان ها می پردازد و نیز در مورد بعضی از جوانب فنی آن ها صحبت می کند؛ همچنین در کتابی دیگر از همین نویسنده با عنوان «المنفى السياسي في الرواية العربية، حيدر حيدر- حنا مينة» (۱۹۹۰) به بررسی جوانب ملی گرایی در آثار حنا مینه و یکی دیگر از رمان نویسان عرب با نام حیدر حیدر می پردازد.

«ملاح من حنا مينة» (۱۹۹۱) نوشته صياح الجهيم است که در آن نویسنده در مورد حنا مینه مطالبی ارائه کرده و به گونه ای است که به خواننده در مورد فهم صحیح تر درباره ادب حنا مینه کمک می کند، همچنین نویسنده به بررسی و تحلیل تعدادی از رمان های مینه خصوصاً سه گانه سیره شخصی او می پردازد.

«حنا مينة كاتب الكفاح و الفرح» (۱۹۹۳) اثر محمد الباردی که در آن ناقد به زندگی حنا مینه از دید انسانی و نویسندگی بر اساس سیره شخصی نویسنده می پردازد. باردی در کتاب خود از مسائل مهمی کمک می گیرد از جمله نقدهای نوشته شده در مورد حنا مینه و دیدگاه های خوانندگان در مورد او و نوشته ها و افکار سیاسی و آرای فلسفی.

«التناقض و الوحدة في رواية المستنقع لحنّا مينة» (۱۹۹۵) اثر خالد الغریبی که در آن نویسنده به بررسی رمان المستنقع پرداخته و آن را از نظر تناقض و وحدت در پرداختن به شخصیت های موجود در آن مورد تحلیل قرار داده است.

«رسم الشخصية في روايات حنا مينة» (۱۹۹۹) اثر فریال کامل سماحة که در آن نویسنده به تحلیل شخصیت

در بعضی از رمان‌های حنا مینه و شیوه‌های شخصیت پردازی در این رمان‌ها می‌پردازد.

«الشخصية المثقف في الرواية العربية السورية» (۲۰۰۰) اثر محمد ریاض وتار که با روش تحلیلی همه جانبه به تحلیل رمان از دیدگاه‌های متعدد نقدی می‌پردازد و از جمله رمان‌هایی که مورد تحلیل قرار می‌دهد رمانی از حنا مینه به نام «الربيع و الخريف» است.

«النص و الاسلوبية بين النظرية و التطبيق» (۲۰۰۰) اثر عدنان بن ذریل است که به معرفی اسلوب زبانی در نقد ادبی از دو جهت متن و اسلوب نوشتاری می‌پردازد. نویسنده در فصل چهاردهم به تحلیل سه‌گانه «حکایة بحار» حنا مینه می‌پردازد.

«مرایا الرواية» (۲۰۰۰) اثر عادل فریجات که در آن نویسنده به تحلیل و بررسی چهارده رمان از یازده رمان نویس عرب پرداخته است که رمان «الولاعة» از حنا مینه نیز یکی از آن‌هاست.

«فی مشکلات السرد الروائی» (۲۰۰۱) نوشته جهاد عطا نعیشه است که به مشکلات و اشتباهات موجود در بعضی از آثار چند تن از رمان نویسان در چهار فصل پرداخته است که فصل سوم آن را به حنا مینه اختصاص داده است و در آن به اشتباهات روی داده از جانب حنا مینه و نیز استثنائی کردن قهرمان اصلی داستان‌هایش پرداخته است.

«هكذا قرأت حنا مینه» (۲۰۰۱) اثر خانم حمارنة سمر که در سیزده فصل به گفته‌ها و نوشته‌های مینه در مورد زندگی و ادب و آنچه در مورد آثارش از نظر ظواهر و خصوصیات آمده و نیز آنچه که در مورد حنا مینه گفته شده، پرداخته است.

جدای از کتاب‌های موجود در مورد حنا مینه، مقالاتی نیز به عربی در مورد او وجود دارد که بیشتر آنها در همایشی بین المللی که در سوریه به مناسبت تقدیر از این نویسنده برگزار شد، ارائه شده است که می‌توان به تعدادی از آنها اشاره کرد از جمله مهم‌ترین آنها:

«حنا مینه و سلطة النموذج فی روايات حنا مینه» نوشته محمد الباردی از کشور تونس است که در آن پژوهشگر به تقسیم بندی قهرمان‌های اصلی داستان‌های حنا مینه می‌پردازد و آنها را مورد تحلیل قرار می‌دهد.

«تلازم المرأة و البحر فی أدب حنا مینه الروائی» از بلال کمال عبد الفتاح از کشور اردن که در آن به بررسی ارتباط میان دریا و مفهوم زن در آثار حنا مینه می‌پردازد.

«قراءة نقدية لرواية الياطر لحنا مینه» از عبد الرحمن الوصیفی پژوهشگر مصری است که در این مقاله به

نقد و تحلیل یکی از رمان‌های حنا مینه به نام «الیاطر» پرداخته است.

باید به این نکته توجه شود که تا آنجایی که نویسنده این پایان نامه اطلاع دارد - و پس از جستجوهای که در کتابخانه‌ها و تارنماهای اینترنتی انجام داده- در مورد این نویسنده، در ایران هیچ گونه پایان نامه‌ای نوشته نشده است و این پژوهش، اولین پایان نامه‌ای است که ارائه می‌شود.

فصل دوم:

تعاریف

۲-۱- عناصر داستان

هر پدیده‌ای برای خود قالب و ساختاری دارد که با آن شناخته می‌شود و خارج از آن، چیز دیگری غیر از اصل خود خواهد بود. این پدیده در آن قالب از مواد و مصالحی استفاده می‌کند که قوام و استحکام آن قالب وابسته به آنهاست. داستان نیز از این قاعده مستثنی نیست و همواره پیرو قواعدی خاص است که تنظیم کننده آن است و با عناصری شکل می‌گیرد که جوهره وجودی آن به حساب می‌آید. ارزش و اهمیت عناصر داستان به گونه‌ای است که در بیشتر کشورها به خصوص کشورهایی که دارای آثار بزرگ داستانی هستند، فنون داستان نویسی از مواد درسی مدارس و دانشگاه‌ها به شمار می‌آید. نویسندگان بزرگ در شاهکارهای خود به عناصر داستان توجه خاصی داشته و تا حد امکان از قواعد و ضوابط آن‌ها به بهترین نحو پیروی کرده‌اند چرا که بکارگیری هرچه بهتر این فنون، راه نویسنده را برای آفریدن اثری بی‌عیب هموار می‌کند بنابراین در این جا به معرفی این عناصر می‌پردازیم.

۲-۱-۱- پیرنگ

پیرنگ از دو واژه پی (پایه و بنیاد) و رنگ (طرح و نقش) ترکیب شده است که «بنیاد طرح» معنی می‌شود که نزدیک ترین معنی به واژه plot است (میرصادقی، ۱۳۸۵: ۶۱). این واژه را برای اولین بار دکتر شفیع کدکنی پیشنهاد کرده‌اند، ایشان معتقدند که پیرنگ همان «پیرنگ» است که از هنر نقاشی پا به عرصه داستان نهاده و همان لوحی است که نقاش ابتدا روی کاغذ می‌کشد و بعد آن را کامل می‌کند و یا نقشه‌ای است که از روی آن ساختمان را بنا می‌کنند (داد، ۱۳۷۸: ۹۹).